

Marek Jodkowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9793-9935>

Współczesne prace konserwatorskie na obszarze archidiecezji warmińskiej

Streszczenie: Większość obiektów zabytkowych na obszarze archidiecezji warmińskiej wymaga prac konserwatorskich. Przeszkodą w ich przeprowadzeniu jest brak możliwości ich sfinansowania. Parafie na ogół nie są w stanie wyasygnować odpowiednich środków na ten cel. Z tego względu aplikują o dotacje m.in. z funduszy samorządowych i państwowych. W latach 2015–2019 zakres realizowanych prac konserwatorskich obejmował dachy i stropy, elewacje świątynne, fundamenty, posadzki, filary, empory, witraże, stolarkę okienną oraz drzwiową, ambony, figury, obrazy, ołtarze, polichromie, a także organy. W celu zabezpieczenia obiektów zabytkowych wydano szereg decyzji administracyjnych w sprawie ich wpisu do rejestru zabytków. Zlecono ponadto badania i ekspertyzy konserwatorskie, aby przywrócić właściwy stan historyczny obiektów administrowanych przez archidiecezję warmińską. W ramach kompleksowych działań ochronnych, obejmujących budowę sakralne, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie wydał wytyczne w sprawie odpowiedniego postępowania z zabytkiem.

Słowa kluczowe: archidiecezja warmińska, dziedzictwo kulturowe, obiekty sakralne, prace konserwatorskie, zabytki

Wstęp

Bogumiła Rouba celnie zauważyła, że niepowtarzalność każdej budowli sakralnej decyduje o ogromnej różnorodności problemów konserwatorskich¹. Zarówno te obiekty, jak też elementy ich wystroju wymagają zdecydowanych działań, polegających na roztoczeniu nad nimi szczególnej ochrony, łącznie z poddaniem ich procesom konserwacji. Duchowieństwo i wspólnoty kościelne podejmują tego rodzaju inicjatywy,

¹ B. Rouba, *Pielęgnacja świątyni*, Toruń 2000, s. 7.

wyrażając tym samym przywiązanie do tradycji i szacunek dla materialnych wytworów człowieka².

Na obszarze archidiecezji warmińskiej wolę konserwacji zabytków kościelnych deklaruje zdecydowana większość administratorów obiektów sakralnych. Niestety, tego rodzaju prace są prowadzone jedynie przy wyselekcjonowanych budowlach bądź przedmiotach stanowiących ich wyposażenie. Przeszkodą w realizacji większości z nich pozostaje brak gwarancji ich finansowania. Niewielka zamożność wspólnot parafialnych, a także niewystarczające donacje ze środków publicznych bądź prywatnych, uniemożliwiają przywrócenie właściwego stanu, a przy tym piękna, elementom powszechnego dziedzictwa kulturowego.

Prace konserwatorskie archidiecezji warmińskiej nie doczekały się jeszcze pełnego opracowania. Pośród wielu przyczynków na szczególną uwagę zasługuje przede wszystkim praca dyplomowa Adriana Karasiewicza³, która niestety nie została wydana drukiem. Dotyczy ona jednak wyłącznie obiektów ruchomych. Z tego względu warto podjąć problematykę działań konserwatorskich, realizowanych przy obiektach sakralnych archidiecezji warmińskiej w okresie od 2015 r. do początku 2020 r., poddając analizie dokumentację zgromadzoną przede wszystkim w Archiwum Wydziału Sztuki Kościelnej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie oraz Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie.

Przyjęte na potrzeby poniższego artykułu pogrupowanie obiektów poddanych konserwacji odbiega od tradycyjnego podziału na zabytki ruchome i nieruchome. Wynika to przede wszystkim z chęci wyeksponowania różnorodności inicjatyw konserwatorskich. Ponadto tego rodzaju działania przebiegały w wielu przypadkach kompleksowo. Należy nadmienić, że nie zostaną tu ujęte prace konserwatorskie prowadzone na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku, ponieważ ich rozległy zakres domaga się odrębnego opracowania. W niniejszym tekście zamiennie będą stosowane określenia Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, które odnoszą się do tego samego podmiotu prawnego.

Dachy i stropy

Utrzymanie w dobrym stanie technicznym kaplic i kościołów jest uzależnione m.in. od przekrycia dachowego. W 2015 r. przeprowadzono interwencyjny remont dachu ko-

² Por. J. St. Pasierb, *Ochrona zabytków sztuki kościelnej*, wyd. poprawione i uzupełnione, Warszawa 1995, s. 12.

³ A. Karasiewicz, *Konserwacja ruchomych zabytków sakralnych na obszarach historycznej Warmii w latach 1992–2015*, Olsztyn 2018, mps w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie.

ścioła w Chwałęcinie⁴. Tego roku ordynariusz warmiński wydał zgodę na II etap prac remontowo-konserwatorskich dotyczących dachu krążganków okalających dziedziniec kościoła w Krośnie⁵. Parafował on również pozwolenie na remont dachu kościoła w Piotraszewie⁶. Hierarcha ten zaaprobował prośbę dotyczącą kontynuowania remontu dachu kościołów w Skolitech i we Włodowie⁷. Z jego akceptacją spotkał się także wniosek odnośnie do prac remontowo-konserwatorskich przy dachu kościoła w Sząbruku⁸.

W listopadzie 2016 r. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków informował, że po pożarze kościoła pw. św. Antoniego w Braniewie, który miał miejsce 3 stycznia 2015 r., wykonano rekonstrukcję więźby dachowej i stropu⁹. W połowie czerwca 2016 r. odmówił on pozwolenia na naprawę konstrukcji dachu kaplicy pw. św. Józefa w Bukwałdzie, ze względu na niedostosowanie sposobu wzmocnienia do zabytkowego obiektu. Autor projektu prac zamierzał wprowadzić nadmierną liczbę stalowych ściągów do niewielkiego wnętrza obiektu sakralnego, które spowodowałyby dewaluację jego wartości zabytkowych i estetycznych¹⁰. Z kolei ordynariusz warmiński wydał pozwolenie na remont pokrycia dachowego i prace dekarские przy kościele filialnym w Leszczu¹¹. Remont dachu kościoła w Międzyzlesiu przeprowadzono w oparciu o pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 26 lutego 2016 r. Odbiór prac nastąpił 24 października tego roku¹². Ponadto 19 października 2016 r. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie wydał pozwolenie na wymianę pokrycia dachowego kościoła w Świątkach. Prace ukończono 19 grudnia tego roku¹³. Na podstawie pozwolenia wydanego przez ten urząd 19 grudnia 2013 r. (zmienionego decyzją z 30 maja 2016 r.), przeprowadzono remont kościoła w Sokolicy. Obejmował on następujący zakres: wykonanie pokrycia dachowego, obróbek blacharskich, rynien dachowych i rur spustowych oraz instalacji odgromowej w obrębie dachu głównego i kaplic¹⁴. W 2016 r. podjęto także starania dotyczące dofinansowania remontu więźby i poszycia dachowego z kościoła w Kieźlinach¹⁵. Tego roku zainicjowano III etap interwencyjnego remontu dachów krążganków, kościoła

⁴ Archiwum Wydziału Sztuki Kościelnej Kurii Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie (dalej: AWSK), Teczka: Chwałęcin, Parafia Rzymskokatolicka Podwyższenia Krzyża Świętego w Chwałęcinie, [wykaz wykonanych prac konserwatorskich].

⁵ AWSK, Teczka: Krosno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 20 III 2015.

⁶ AWSK, Teczka: Piotraszewo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 6 III 2015.

⁷ AWSK, Teczka: Skolity, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 11 III 2015.

⁸ AWSK, Teczka: Sząbruk, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 11 IX 2015.

⁹ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Notatka służbowa, 18 XI 2016.

¹⁰ AWSK, Teczka: Bukwałd, Decyzja nr 230/2016 (Olsztyn, 30 VI 2016).

¹¹ AWSK, Teczka: Dąbrówno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 16 VI 2015.

¹² Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie (dalej: AWKZO), Teczka: Międzyzlesie, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 24 X 2016.

¹³ AWKZO, Teczka: Świątki, Protokół odbioru prac budowlanych, 19 XII 2016.

¹⁴ AWKZO, Teczka: Sokolica, Protokół odbioru remontu dachu [...], 24 XI 2016.

¹⁵ AWSK, Teczka: Kieźliny, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 19 IV 2016.

oraz domu księży w Krośnie¹⁶. Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na prace remontowo-konserwatorskie przy kościele w Płoskini. Ich zakres dotyczył dachu nad południową częścią prezbiterium. Planowano naprawę i uzupełnienie więźby dachowej, jej impregnację i izolację, wymianę dachówki na nową, a także wykonanie orynnowania oraz obróbek blacharskich¹⁷. Tego samego roku urząd ten wydał zgodę na remont dachu nad wieżą tej świątyni¹⁸. Zaaprobował również projekt architektoniczno-konstrukcyjny remontu dachu, więźby, elewacji i ścian kościoła w Tolkowcu¹⁹.

W czerwcu 2017 r. proboszcz parafii w Bartągu informował ordynariusza warmińskiego o przygotowaniach do remontu konstrukcji drewnianej i wymiany pokrycia ceramicznego dachu korpusu oraz wieży miejscowego kościoła²⁰. Hierarcha ten wyraził zgodę, aby proboszcz parafii pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach podpisał umowy dotyczące dotacji na remont dachu korpusu wraz z sygnaturką i dachu wieży tamtejszego kościoła. Dofinansowanie zadeklarowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Starostwo Bartoszyckie i Miasto Bartoszyce²¹. Odbiór zrealizowanych robót budowlanych nastąpił 5 października 2018 r.²² W 2017 r. przygotowywano się do remontu dachu kościoła we Florczakach²³. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na remont więźby dachowej i wymianę pokrycia dachu kościoła w Łajsach²⁴. Wspólnota parafialna z Marwałdu starała się o pozyskanie funduszy na remont dachu tamtejszej świątyni²⁵. O dofinansowanie zabiegała także parafia w Orzechowie koło Dobrego Miasta, która przystępowała do remontu dachu, elewacji frontowej i wykonania odwodnienia przy kościele w Międzyzlesiu²⁶. Z kolei parafia w Orniecie zabiegała o dotacje zewnętrzne na prace remontowe dachu tamtejszego kościoła²⁷. Parafia w Piotrowcu uzyskała zgodę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wykonanie remontu więźby dachowej i wymianę pokrycia dachu miejscowego kościoła²⁸. Również w przypadku Prosit ordynariusz warmiński wyszedł naprzeciw oczekiwaniom

¹⁶ AWSK, Teczka: Orneta, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 10 III 2016.

¹⁷ AWSK, Teczka: Płoskinia, Pozwolenie nr 411/2016 (Elbląg, 23 VIII 2016).

¹⁸ AWSK, Teczka: Płoskinia, Pozwolenie nr 286/2016 (Elbląg, 3 VI 2016).

¹⁹ AWSK, Teczka: Tolkowiec, Pozwolenie nr 297/2016 (Elbląg, 8 VI 2016).

²⁰ AWSK, Teczka: Bartąg, proboszcz parafii w Bartągu do arcybiskupa warmińskiego, 28 VI 2017.

²¹ AWSK, Teczka: Bartoszyce, św. Jana Ewangelisty, arcybiskup warmiński do proboszcza parafii, 26 V 2017.

²² AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru remontu dachu [...], 5 X 2018.

²³ AWSK, Teczka: Florczaki, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 9 V 2017. Kościół został w dużym stopniu uszkodzony wskutek pożaru, który wybuchł 3 VII 2016 r.; zob. AWSK, Teczka: Florczaki, proboszcz parafii do kurii w Olsztynie, 12 I 2017.

²⁴ AWSK, Teczka: Łajsy, Pozwolenie nr 269/2017 (Elbląg, 27 IV 2017).

²⁵ AWSK, Teczka: Marwałd, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 27 VI 2017.

²⁶ AWSK, Teczka: Międzyzlesie, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 4 V 2017.

²⁷ AWSK, Teczka: Orneta, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 21 V 2017.

²⁸ AWSK, Teczka: Piotrowiec, Pozwolenie nr 268/2017 (Elbląg, 27 IV 2017).

miejscowej wspólnoty katolickiej i zaakceptował prośbę dotyczącą prac remontowo-konserwatorskich dachu tamtejszego kościoła²⁹. Aprobatę hierarchy uzyskała ponadto prośba dotycząca prac remontowo-konserwatorskich przy dachu kaplicy w Knipach³⁰. Wydał on także zgodę na kontynuację prac remontowych połączenia dachu na wieży kościoła w Sokolicy³¹. Tego roku Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elblągu, pozytywnie zaopiniował zakres prac remontowych dachu przy kościele w Szczepankowie, polegający na wymianie pokrycia dachowego oraz konstrukcji dachowej i odeskowania³².

W 2018 r. przeprowadzono pełną wymianę pokrycia dachowego kościoła w Babiaku wraz z konserwacją więźby dachowej. Na ten cel uzyskano dotację z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego³³. Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał tego roku pozwolenie na remont dachu kościoła pw. Świętego Krzyża w Braniewie³⁴. Remont południowej połaci dachu korpusu kościoła pw. św. Macieja Apostoła i Najdroższej Krwi Pana Jezusa w Bisztyнку wykonano na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 27 marca 2018 r. Ich odbiór nastąpił 20 listopada 2018 r.³⁵ Parafia w Orniecie zabiegała o zgodę na podjęcie prac związanych z kapitalnym remontem dachu przy kościele w Bogatyńskim³⁶, a także na pozyskanie dofinansowania remontu dachu świątyni parafialnej (VI etap)³⁷. Tego roku uzyskano dotacje publiczne na prace remontowe, polegające na zabezpieczeniu dachu kościoła w Orzechowie koło Dobrego Miasta³⁸. Ponadto ukończono kompleksowe prace renowacyjne i restauratorskie przy kościele w Plutach³⁹.

W 2019 r. parafia w Babiaku zabiegała o zgodę na remont dachu wieży przy kościele w Babiaku⁴⁰, a także na ratunkowe prace remontowe dachów kościoła w Runowie⁴¹. 25 października tego roku planowano zakończenie remontu dachu (II etap) przy kościele w Sątopy. Parafia otrzymała na ten cel dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁴². Ponadto wykonano prace remontowe na północnej połaci dachowej

²⁹ AWSK, Teczka: Prosiły, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 17 V 2017.

³⁰ AWSK, Teczka: Rogóż, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 6 VI 2017.

³¹ AWSK, Teczka: Sokolica, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 III 2017.

³² AWSK, Teczka: Szczepankowo, kierownik delegatury do parafii w Szczepankowie, 6 IX 2017.

³³ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

³⁴ AWSK, Teczka: Braniewo, Świętego Krzyża, Pozwolenie nr 123/2018 (Elbląg, 22 II 2018).

³⁵ AWKZO, Teczka: Bisztynek, Protokół odbioru remontu dachu [...], 20 XI 2018.

³⁶ AWSK, Teczka: Ornetka, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, dot. dachu, 29 X 2018.

³⁷ AWSK, Teczka: Ornetka, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 15 III 2018.

³⁸ AWSK, Teczka: Orzechowo, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 20 XI 2018.

³⁹ AWSK, Teczka: Pluty, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 XI 2018.

⁴⁰ AWSK, Teczka: Babiak, proboszcz parafii w Babiaku do diecezjalnego konserwatora zabytków, 28 I 2019.

⁴¹ AWSK, Teczka: Babiak, proboszcz parafii w Babiaku do diecezjalnego konserwatora zabytków (dot. Runowa), 28 I 2019.

⁴² AWKZO, Teczka: Sątopy, proboszcz parafii do urzędu ochrony zabytków w Olsztynie, 16 IX 2019.

wej przy korpusie kościoła pw. św. Macieja Apostoła i Najdroższej Krwi Pana Jezusa w Bisztyнку⁴³. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prowadzenie prac remontowo-budowlanych, w tym remontu dachu, przy kościele w Dylewie⁴⁴. 24 października 2019 r. dokonano odbioru robót budowlanych, dotyczących remontu dachu i stropu kościoła pw. św. Andrzeja Apostoła w Barczewie⁴⁵. Proboszcz parafii w Lipowcu zadeklarował, że tego roku przystąpi do szeregu prac przy tamtejszym kościele, a mianowicie do naprawy dachu na wieży kościoła, pokrycia nakryw sterczyn blachą miedzianą, wymiany pokrycia nakryw na blachę miedzianą, obróbki parapetów zewnętrznych pod wszystkimi otworami blachą miedzianą, itp.⁴⁶ Również w 2019 r. parafia w Rychnowie starała się o pozyskanie funduszy na ratunkowe prace przy dachu i elewacji tamtejszej świątyni, niestety, bezskutecznie⁴⁷. Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na wymianę pokrycia dachowego oraz łat na dachu kościoła w Wierznie Wielkim⁴⁸. Parafia w Sokolicy wystąpiła o zgodę na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu manierystycznym z tamtejszej świątyni⁴⁹.

W 2020 r. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rychnowie złożyła wniosek do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego o przyznanie środków na przeprowadzenie ratunkowych prac przy dachu kościoła parafialnego. Zaplanowano remont obejmujący wymianę pokrycia ceramicznego na nowe wraz z naprawą więźby dachowej. Warto wspomnieć, że przy ulewnych deszczach woda dostaje się do wnętrza kościoła⁵⁰.

Elewacje świątynne, fundamenty, posadzki, filary i empory

Szerokim działaniom konserwatorskim na obszarze archidiecezji warmińskiej podlegają zwłaszcza elewacje świątynne, fundamenty i posadzki. Prace remontowe elewacji krążanka południowego od strony dziedzińca w Sanktuarium Maryjnym w Świętej Lipce zostały wykonane na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 3 kwietnia 2007 r. (zmienionego decyzjami z 1 czerwca 2009 r., 22 września 2010 r.

⁴³ AWKZO, Teczka: Bisztynek, Protokół odbioru remontu dachu korpusu kościoła pw. św. Macieja Apostoła i Najdroższej Krwi Pana Jezusa w Bisztyнку, 5 XI 2019.

⁴⁴ AWSK, Teczka: Dylewo, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 18 III 2019). Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków wydał pozwolenie dotyczące remontu dachu kościoła w Dylewie (w podobnym zakresie) w 2015 r.; zob. AWSK, Teczka: Dylewo, Pozwolenie nr 502/2015 (Elbląg, 19 XI 2015).

⁴⁵ AWKZO, Teczka: Barzewo, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 24 X 2019.

⁴⁶ AWSK, Teczka: Lipowiec, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 15 III 2019.

⁴⁷ AWSK, Teczka: Rychnowo, parafia w Rychnowie do diecezjalnego konserwatora zabytków, 24 I 2019.

⁴⁸ AWSK, Teczka: Wierzno Wielkie, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 19 XII 2019).

⁴⁹ AWSK, Teczka: Sokolica, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 5 II 2019.

⁵⁰ AWSK, Teczka: Rychnowo, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 24 II 2020.

i 15 grudnia 2012 r.). Ich odbiór nastąpił 29 grudnia 2015 r.⁵¹ Tego roku zakończyły się również prace renowacyjne przy elewacjach kościoła w Zaborowie⁵².

W 2016 r. dokonano rekonstrukcji elementów będących częścią empor wspierających strop kościoła pw. św. Antoniego w Braniewie⁵³. Tego roku Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elblągu, zezwolił na następujące prace przy kościele parafialnym w Boguchwałach: skucie cokołu i innych zapraw cementowych na elewacjach, odtworzenie cokołu i uzupełnień ubytków w tynku, oczyszczenie elewacji, uzupełnienie i odtworzenie profili oraz detali architektonicznych, renowację tynków elewacji, oczyszczenie i renowację stolarki drewnianej, oczyszczenie i renowację metaloplastyki, remont schodów zewnętrznych oraz malowanie elewacji⁵⁴. Urząd ten wydał również pozwolenie na remont po pożarze budynku kościoła pw. św. Antoniego w Braniewie⁵⁵. Tego roku Starosta Olsztyński udzielił zgody na wykonanie robót budowlanych, naprawczych i ratunkowych przy kaplicy pw. św. Józefa w Bukwałdzie⁵⁶. Ordynariusz warmiński zaaprobował z kolei prośbę dotyczącą m.in. remontu wieży i ścian w kościele filialnym w Leszczu⁵⁷. Prace konserwatorskie północnej elewacji kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Bartoszycach wykonano na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 8 września 2015 r. Ich odbiór nastąpił 12 października 2016 r.⁵⁸ Prace remontowe posadzek krążganków oraz ukształtowania powierzchni wokół krążganków przy Sanktuarium Maryjnym w Świętej Lipce przeprowadzono w oparciu o pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 11 września 2013 r. (zmienionego decyzją z 15 listopada 2016 r.). Ich odbiór nastąpił 23 grudnia 2016 r.⁵⁹ Konserwator ten zaaprobował projekt remontu konserwatorskiego przy elewacji wieży kościelnej w Płoskini⁶⁰. Z kolei ordynariusz warmiński uznał racje parafii w Szymanach i nie wyraził sprzeciwu wobec planów przeprowadzenia prac konserwatorskich przy wejściu do tamtejszego kościoła⁶¹.

W 2017 r. ordynariusz warmiński wyraził zgodę na podpisanie umowy między parafią pw. św. Jana Chrzciciela w Biskupcu a Województwem Warmińsko-Mazurskim w ra-

⁵¹ AWKZO, Teczka: Święta Lipka, Protokół odbioru prac konserwatorsko-restauratorskich [...], 29 XII 2015.

⁵² AWSK, Teczka: Sarnowo, proboszcz parafii do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, 8 VI 2015.

⁵³ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Notatka służbowa, 18 XI 2016.

⁵⁴ AWSK, Teczka: Boguchwały, Pozwolenie nr 17/2016 (Elbląg, 20 I 2016).

⁵⁵ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Pozwolenie nr 148/2016 (Elbląg, 12 IV 2016).

⁵⁶ AWSK, Teczka: Bukwałd, Decyzja nr Dyw/71/2016 (Olsztyn, 11 VII 2016).

⁵⁷ AWSK, Teczka: Dąbrówno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 18 V 2016; zob. również AWSK, Teczka: Leszcz, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii w Dąbrównie, 16 VI 2017.

⁵⁸ AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru prac konserwatorskich [...], 12 X 2016.

⁵⁹ AWKZO, Teczka: Święta Lipka, Protokół odbioru robót budowlanych i prac konserwatorskich [...], 23 XII 2016.

⁶⁰ AWSK, Teczka: Płoskinia, Pozwolenie nr 286/2016 (Elbląg, 3 VI 2016).

⁶¹ AWSK, Teczka: Szymany, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 18 IV 2016.

mach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020 na rewitalizację tamtejszego kościoła⁶². Tego roku Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elblągu, zaaprobował projekt budowlany zamienny, dotyczący remontu kościoła pw. św. Antoniego w Braniewie po jego pożarze⁶³. Ordynariusz warmiński zaakceptował wniosek o podpisanie umowy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego na dofinansowanie ratunkowych prac konserwatorskich przy elewacji kościoła w Chwałęcinie, wraz z izolacją przeciwwilgociową fundamentów oraz remontem systemu odwodnienia⁶⁴. Inwestycję tę zrealizowano tego samego roku⁶⁵. Również w 2017 r. ordynariusz warmiński wydał zgodę na prace remontowo-konserwatorskie przy fundamentach kościoła we Franknowie⁶⁶. Wymalowano w tym czasie także wnętrze kościoła w Henrykowie⁶⁷. Tego roku zabiegano o pozyskanie dofinansowania na prace interwencyjne związane z zatrzymaniem degradacji we wnętrzu kościoła w Krośnie⁶⁸, jak również na remont kaplicy grobowej rodu von der Groeben przy kościele w Łabędniku⁶⁹. Z kolei w kościele w Łukcie rozpoczęto remont i malowanie wnętrza⁷⁰. Prace konserwatorskie kontynuowano także przy kościele w Międzylesiu⁷¹. Ordynariusz warmiński wyraził zgodę na dalsze prace remontowo-konserwatorskie przy kościele w Mołtajnach⁷². Hierarcha ten umożliwił ponadto realizację projektu pt. *Rewitalizacja kościoła pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie wraz z rewitalizacją zagospodarowania terenu wokół kościoła*⁷³.

W 2018 r. przeprowadzono ratunkowe prace stabilizacyjne przy murach kościoła w Babiaku. Na ten cel pozyskano dotację z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁷⁴. 18 grudnia tego roku dokonano odbioru robót budowlanych, polegających na wzmocnieniu ścian kościoła w Sanktuarium Podwyższenia Krzyża Świętego w Chwałęcinie⁷⁵. W tym samym miesiącu nastąpił odbiór prac konserwatorskich i robót budowlanych, związanych z naprawą pęknięć murów oraz wykonaniem izolacji przeciwwil-

⁶² AWSK, Teczka: Biskupiec, św. Jana Chrzciciela, arcybiskup warmiński do proboszcza parafii, 19 IX 2017.

⁶³ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Decyzja nr 96/2017 (Elbląg, 28 II 2017).

⁶⁴ AWSK, Teczka: Chwałęcin, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 26 V 2017.

⁶⁵ AWSK, Teczka: Chwałęcin, Parafia Rzymskokatolicka Podwyższenia Krzyża Świętego w Chwałęcinie, [wykaz wykonanych prac konserwatorskich].

⁶⁶ AWSK, Teczka: Franknowo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 17 V 2017.

⁶⁷ AWSK, Teczka: Henrykowo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 26 IV 2017.

⁶⁸ AWSK, Teczka: Krosno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 4 V 2017; por. AWSK, Teczka: Ormeta, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 10 III 2016.

⁶⁹ AWSK, Teczka: Łabędnik, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 15 V 2017.

⁷⁰ AWSK, Teczka: Łukta, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 13 IV 2017.

⁷¹ AWSK, Teczka: Międzylesie, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 III 2017.

⁷² AWSK, Teczka: Mołtajny, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 26 IV 2017.

⁷³ AWSK, Teczka: Olsztyn, NSPJ, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 27 IX 2017.

⁷⁴ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

⁷⁵ AWKZO, Teczka: Chwałęcin, Protokół odbioru robót budowlanych, 18 XII 2018.

gociowej przy kościele w Międzyzlesiu⁷⁶. W sierpniu 2018 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prace konserwatorskie elewacji kościoła w Jonkowie. Ich odbiór nastąpił 28 czerwca 2019 r.⁷⁷ Prace konserwatorskie elewacji południowej kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Bartoszycach wykonano na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 8 września 2015 r. Ich odbiór odbył się 7 grudnia 2018 r.⁷⁸ Prace konserwatorskie przy północnych aneksach przyprzezbiterialnych kościoła pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w tym mieście zrealizowano zgodnie z pozwoleniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 12 marca 2018 r. Protokół odbioru parafowano 7 grudnia tego roku⁷⁹. Roboty budowlane związane z remontem i stabilizacją konstrukcji kaplicy pw. św. Bonawentury i św. Floriana w Łęgajnach przeprowadzono w oparciu o decyzję Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 28 kwietnia 2016 r. Ich odbioru dokonano 6 marca 2018 r.⁸⁰ Tego roku podjęto prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Górowie Iławeckim⁸¹. Ordynariusz warmiński wyraził zgodę na prace konserwatorskie, obejmujące ściany i drewniany strop we wnętrzu kościoła parafialnego w Jedwabnie⁸², a także na malowanie wnętrza kościoła w Mingajnach⁸³. Z aprobatą tego hierarchy spotkała się prośba dotycząca prac konserwatorskich przy elewacjach wieży kościoła parafialnego w Rogózu⁸⁴, jak również przy elewacjach kaplicy filialnej w Napratach⁸⁵. Parafia w Sątopych zabiegała o dofinansowanie remontu elewacji wieży i półszczytów od strony dachu tamtejszego kościoła⁸⁶. Z kolei parafia w Stębarku wносиła o wyrażenie zgody przez ordynariusza warmińskiego na złożenie wniosku o dofinansowanie remontu tamtejszego kościoła⁸⁷. Tego roku wymalowano wnętrze kościoła w Wapniku⁸⁸.

W 2019 r. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elblągu, wydał zgodę na prace budowlano-konserwatorskie przy kościele pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Błudowie w zakresie m.in. konserwacji i renowacji

⁷⁶ AWKZO, Teczka: Międzyzlesie, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 16 XI 2018; Protokół odbioru prac konserwatorskich [...], 12 XII 2018.

⁷⁷ AWKZO, Teczka: Nowe Kawkowo, Protokół odbioru prac konserwatorskich [...], 28 VI 2019.

⁷⁸ AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru prac konserwatorskich przeprowadzonych przy elewacji południowej kościoła pw. św. Jana Chrzciciela [...], 7 XII 2018.

⁷⁹ AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru prac konserwatorskich przeprowadzonych w północnych aneksach przyprzezbiterialnych [...], 7 XII 2018.

⁸⁰ AWKZO, Teczka: Łęgajny, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 6 III 2018.

⁸¹ AWSK, Teczka: Górowo Iławeckie, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 III 2018.

⁸² AWSK, Teczka: Jedwabno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 27 XI 2018.

⁸³ AWSK, Teczka: Mingajny, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 II 2018.

⁸⁴ AWSK, Teczka: Rogóz, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 5 XII 2018.

⁸⁵ AWSK, Teczka: Rogóz, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 5 IX 2018.

⁸⁶ AWSK, Teczka: Sątopy, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 15 III 2018.

⁸⁷ AWSK, Teczka: Stębark, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 22 XI 2018.

⁸⁸ AWSK, Teczka: Wapnik, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 5 I 2018.

drewnianej konstrukcji chóru oraz schodów prowadzących na chór, a także stolarki okiennej i drzwiowej. Ważność tego pozwolenia obowiązuje do 31 grudnia 2022 r.⁸⁹ W 2019 r. parafia w Babiaku zabiegała o zgodę na wykonanie prac konserwatorskich wszystkich elewacji świątyni w Babiaku⁹⁰, a także na stabilizację i interwencyjne wzmocnienie murów przy kościele w Runowie⁹¹. Kompleksową renowację rozpoczęto tego roku w Barczewie przy kościele pw. św. Andrzeja Apostoła⁹². 19 września 2019 r. dokonano odbioru robót budowlanych dotyczących wzmocnienia posadowienia wnętrza tej świątyni⁹³. Z kolei wzmocnianie posadowienia tego obiektu sakralnego od strony zewnętrznej (etap I) zakończono kilkanaście dni później, 10 października⁹⁴. Tego roku przygotowano się do interwencyjnych prac konserwatorskich przy elewacji i przyziemiu kościoła w Bażynach⁹⁵. 25 października 2019 r. planowano zakończenie remontu elewacji (etap II) przy kościele pw. św. Jodoka w Sątopach. Na ten cel parafia uzyskała dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁹⁶. Do tego czasu miejscowa wspólnota katolicka realizowała również remont elewacji wieży tamtejszej świątyni, a konkretnie elewacji wschodniej (nad tynkowanym fryzem) wraz ze szczytem. Inwestycję tę dofinansował Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki⁹⁷. Odbiór prac konserwatorskich, polegających na restytucji wypraw wapiennych na ścianach, sklepieniach i filarach w kościele św. Jerzego w Kętrzynie nastąpił 5 listopada 2019 r. Zostały one częściowo sfinansowane dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁹⁸. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków zezwolił na prace budowlano-konserwatorskie przy kościele w Błudowie w zakresie m.in. konserwacji i renowacji jego murów zewnętrznych, a także hydrofobizacji parapetów, nakryw na przyporach oraz cokołu⁹⁹. Zaaprobował on również projekt remontu kościoła w Dylewie, w tym prace konserwatorskie przy murach świątyni¹⁰⁰. 13 listopada 2019 r. dokonano odbioru prac konserwatorskich detalu architektonicznego w kruchcie północnej i południowej kościoła pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Bożej Częstochowskiej w Bartoszycach¹⁰¹. Nieco wcześniej, bo 19 czerwca tego roku, ordynariusz warmiński wydał zgodę na malowanie wnętrza ko-

⁸⁹ AWSK, Teczka: Błudowo, Pozwolenie nr 35/2019 (Elbląg, 29 I 2019).

⁹⁰ AWSK, Teczka: Babiak, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 28 I 2019.

⁹¹ AWSK, Teczka: Babiak, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków (dot. Runowa), 28 I 2019.

⁹² AWSK, Teczka: Barczewo, św. Andrzeja Apostoła, wydział sztuki kościelnej do gwardiana, 22 II 2019.

⁹³ AWKZO, Teczka: Barczewo, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 19 IX 2019.

⁹⁴ AWKZO, Teczka: Barczewo, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 10 X 2019.

⁹⁵ AWSK, Teczka: Bażyny, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 14 I 2019.

⁹⁶ AWKZO, Teczka: Sątopy, proboszcz parafii do urzędu ochrony zabytków w Olsztynie, 16 IX 2019.

⁹⁷ AWKZO, Teczka: Sątopy, proboszcz parafii do urzędu ochrony zabytków w Olsztynie, 16 IX 2019.

⁹⁸ AWKZO, Teczka: Kętrzyn, Protokół odbioru prac konserwatorskich w kościele św. Jerzego w Kętrzynie, 5 XI 2019.

⁹⁹ AWSK, Teczka: Błudowo, Pozwolenie nr 35/2019 (Elbląg, 29 I 2019).

¹⁰⁰ AWSK, Teczka: Dylewo, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 18 III 2019).

¹⁰¹ AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru prac konserwatorskich [...], 13 XI 2019.

ścioła pw. św. Jerzego w Kętrzynie¹⁰². Hierarcha ten umożliwił także prowadzenie prac konserwatorskich przy elewacjach kościoła pw. św. Dominika Savio w Ostródzie¹⁰³. Tego roku odtwarzano również kryptę grobową pod konkatedrą św. Jakuba w Olsztynie¹⁰⁴. Dokonano wówczas odbioru prac konserwatorskich ścian i sklepień wnętrza kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie¹⁰⁵. W 2020 r. Rzymskokatolicka Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rychnowie złożyła wiosek do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego o przyznanie środków na realizację prac remontowych przy elewacjach tamtejszego kościoła¹⁰⁶.

Witraże, stolarka okienna i drzwiowa

W 2016 r. przeprowadzono ratunkowe prace konserwatorskie przy ośmiu oknach korpusu nawowego oraz ośmiu oknach transeptu w kościele w Chwałęcinie¹⁰⁷. Ordynariusz warmiński wyraził aprobatę, dotyczącą remontu m.in. stolarki okiennej i drzwiowej w kościele filialnym w Leszczu¹⁰⁸. Udzielił on także zgody na wymianę drzwi w kościele w Kiwitach¹⁰⁹. W 2017 r. parafia w Piotrowcu uzyskała placet od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wymianę w tamtejszym kościele dziewięciu okien w ścianach korpusu nawowego na drewniane, dwuskrzydłowe, sześciokwaterowe w kolorze drewna z przeszkleniem fakturowym¹¹⁰. W 2018 r. ordynariusz warmiński wyraził zgodę na prace konserwatorskie przy witrażach w kościele parafialnym w Rogózu¹¹¹. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków zaaprobował program prac konserwatorskich i restauratorskich zespołu okien witrażowych z kościoła pw. św. Józefa w Olsztynie¹¹².

W 2019 r. z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elblągu, parafia w Chruścielu otrzymała pozwolenie na renowację ram okiennych i witraży w tamtejszej świątyni¹¹³. Z kolei ordynariusz warmiński zaaprobował prośbę dotyczącą prowadzenia prac konserwatorskich przy witrażach w kościele w Nawiadach¹¹⁴.

¹⁰² AWSK, Teczka: Kętrzyn, św. Jerzego, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 19 VI 2019.

¹⁰³ AWSK, Teczka: Ostróda, św. Dominika Savio, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 20 V 2019.

¹⁰⁴ AWSK, Teczka: Olsztyn, św. Jakuba, Pozwolenie nr 4 (Olsztyn, 3 I 2019).

¹⁰⁵ AWSK, Teczka: Olsztyn, NSPJ, Protokół odbioru prac konserwatorskich, 30 I 2019.

¹⁰⁶ AWSK, Teczka: Rychnowo, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 24 II 2020.

¹⁰⁷ AWSK, Teczka: Chwałęciny, Parafia Rzymskokatolicka Podwyższenia Krzyża Świętego w Chwałęcynie, [wykaz wykonanych prac konserwatorskich].

¹⁰⁸ AWSK, Teczka: Dąbrówno, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 18 V 2016.

¹⁰⁹ AWSK, Teczka: Kivity, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 10 III 2016.

¹¹⁰ AWSK, Teczka: Piotrowiec, Pozwolenie nr 469/2017 (Elbląg, 13 VII 2017).

¹¹¹ AWSK, Teczka: Rogóż, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 27 XII 2018.

¹¹² AWSK, Teczka: Olsztyn, św. Józefa, Pozwolenie nr 1276/2018 (Olsztyn, 12 XII 2018).

¹¹³ AWSK, Teczka: Chruściel, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 31 V 2019).

¹¹⁴ AWSK, Teczka: Nawiady, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 17 IV 2019.

Kolejną zgodę parafował Wojewódzki Konserwator Zabytków, a dotyczyła ona wymiany dwóch par drzwi wejściowych bocznych do kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Pieniężnie¹¹⁵. Przystał on także na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy oknie witrażowym, umiejscowionym w wieży kościoła w Świątkach¹¹⁶. W 2019 r. z aprobatą ordynariusza warmińskiego spotkała się prośba dotycząca prac stolarskich w zakrytych kościoła parafialnego w Waplewie¹¹⁷.

Ambony, figury, obrazy, ołtarze i polichromie

Wizualne piękno świątyń jest eksponowane dzięki właściwej ochronie i przywracaniu należnego stanu ołtarzom, ambonom, obrazom, figurom i polichromiom. W 2015 r. przeprowadzono prace konserwatorskie obrazu św. Mikołaja z ołtarza głównego w kościele w Bażynach¹¹⁸. Czynnościom konserwatorskim poddano także tabernakulum z ołtarza głównego autorstwa Chrystiana Bernarda Schmidta z kościoła pw. św. Macieja Apostoła i Przenajdroższej Krwi Pana Jezusa w Bisztyнку¹¹⁹. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie odmówił zgody na prowadzenie prac konserwatorskich przy ołtarzu pw. Świętej Rodziny z kościoła parafialnego w Krośnie¹²⁰. Ponadto parafia w Lubominie zamierzała przystąpić do III etapu prac konserwatorskich przy barokowym ołtarzu pw. Matki Bożej Niepokalanej w miejscowej świątyni¹²¹. Z kolei parafia w Łukcie otrzymała zgodę ordynariusza warmińskiego na konserwację ołtarza głównego w tamtejszej świątyni¹²². Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na prace konserwatorsko-restauratorskie, polegające na rekonstrukcji uszaka i promieni glorii przy ołtarzu głównym z kościoła w Radostowie¹²³. Ordynariusz warmiński wyraził aprobatę, dotyczącą prac konserwatorskich przy cyklu obrazów Dwunastu Apostołów z kościoła w Sątopych¹²⁴.

W 2016 r. kontynuowano prace konserwatorskie przy ołtarzu z kościoła w Bażynach¹²⁵. Tego roku przeprowadzono III etap konserwacji i restauracji rokokowego ołtarza głównego z kościoła parafialnego w Bisztyнку. Po renowacji wróciły do świątyni rzeźby przedstawiające wiarę i sprawiedliwość oraz dwie rzeźby aniołów¹²⁶. Parafii w Bogu-

¹¹⁵ AWSK, Teczka: Pieniężno, św. Piotra i Pawła, Pozwolenie 61/2019 (Elbląg, 7 II 2019).

¹¹⁶ AWSK, Teczka: Świątki, Pozwolenie nr 10/2019 (Olsztyn, 3 I 2019).

¹¹⁷ AWSK, Teczka: Waplewo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 I 2019.

¹¹⁸ AWSK, Teczka: Bażyny, [wykaz zadań konserwatorskich przy kościele w Bażynach].

¹¹⁹ AWSK, Teczka: Bisztynek, Informacja, 15 II 2017.

¹²⁰ AWSK, Teczka: Krosno, Decyzja nr 6/2015 (Olsztyn, 9 I 2015).

¹²¹ AWSK, Teczka: Lubomino, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 2 III 2015.

¹²² AWSK, Teczka: Łukta, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 4 III 2015.

¹²³ AWSK, Teczka: Radostowo, Pozwolenie nr 593/2015 (Olsztyn, 14 VIII 2015).

¹²⁴ AWSK, Teczka: Sątopy, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 13 V 2015.

¹²⁵ AWSK, Teczka: Bażyny, [wykaz zadań konserwatorskich przy kościele w Bażynach].

¹²⁶ AWSK, Teczka: Bisztynek, Informacja, 15 II 2017.

chwałach udzielono pozwolenia na konserwację malowideł ściennych z 1974 r. autorstwa Józefa Warzyńskiego z wnętrza miejscowego kościoła. Zakres czynności konserwatorskich obejmował demontaż boazerii i odsłonięcie malowideł, oczyszczenie powierzchni ścian oraz malowideł, wzmocnienie i utrwalenie warstw malarskich, uzupełnienie ubytków w tynku i dekoracji malarskich, retusz naśladowczy ubytków, a także zabezpieczenie powierzchni malowideł¹²⁷. Również w 2016 r. parafia w Głotowie zabiegała o zgodę na remont, obejmujący konserwację polichromii ściennych w prezbiterium tamtejszego kościoła¹²⁸. Ordynariusz warmiński wyraził aprobatę dotyczącą prac ratunkowych przy ołtarzu głównym w Grzędzie, polegających na demontażu wystroju rzeźbiarskiego, impregnacji drewna oraz konserwacji obrazu po pożarze, który wybuchł w świątyni 29 kwietnia 2014 r.¹²⁹ W 2016 r. hierarcha ten udzielił również pozwolenia na konserwację zabytkowego ołtarza głównego i ambony w kościele w Księżym Lasku¹³⁰. Z kolei proboszcz parafii w Reszlu poinformował ordynariusza warmińskiego o zamiarze kontynuowania prac konserwatorskich przy ołtarzu głównym w tamtejszym kościele parafialnym¹³¹.

W 2017 r. dokonano konserwacji barokowego tabernakulum z ołtarza św. Rocha w Bażynach¹³². Tego roku parafia w Jezioranach starała się o pozyskanie dofinansowania na konserwację Grobu Pańskiego, znajdującego się w ołtarzu głównym w kościele pw. św. Bartłomieja w Jezioranach¹³³. Przystąpiono wówczas także do wymiany ławek w kościele w Jonkowie¹³⁴. Podjęto ponadto starania o pozyskanie funduszy na kontynuację konserwacji barokowego ołtarza głównego z tej świątyni¹³⁵. Ordynariusz warmiński wyraził zgodę na kontynuację prac konserwatorskich przy ołtarzu głównym w kościele w Ornecie¹³⁶. Z kolei Wojewódzki Konserwator Zabytków zaaprobował projekt prac konserwatorskich przy polichromowanym stropie w kościele w Płoskini, w którym znalazła się m.in. rekonstrukcja polichromii¹³⁷. Na III etap prac konserwatorskich i restauratorskich przy drewnianym stropie z barokową dekoracją malarską w kościele w Olsztynie-Gutkowie wyraził aprobatę ordynariusz warmiński¹³⁸.

W 2018 r. poddano renowacji elementy snycerskie złożone i srebrzone przy ołtarzu z kościoła w Bażynach¹³⁹. Tego roku ordynariusz warmiński wyraził zgodę na przepro-

¹²⁷ AWSK, Teczka: Boguchwały, Pozwolenie nr 606/2016 (Elbląg, 30 XI 2016).

¹²⁸ AWSK, Teczka: Głotowo, proboszcz parafii do ordynariusza diecezjalnego, 22 III 2016.

¹²⁹ AWSK, Teczka: Grzęda, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 5 IV 2016.

¹³⁰ AWSK, Teczka: Księży Lasek, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 XI 2016.

¹³¹ AWSK, Teczka: Reszel, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 4 II 2016.

¹³² AWSK, Teczka: Bażyny, [wykaz zadań konserwatorskich przy kościele w Bażynach].

¹³³ AWSK, Teczka: Jeziorany, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 17 V 2017.

¹³⁴ AWSK, Teczka: Jonkowo, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 20 IX 2017.

¹³⁵ AWSK, Teczka: Jonkowo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 21 V 2017.

¹³⁶ AWSK, Teczka: Ormeta, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 III 2017.

¹³⁷ AWSK, Teczka: Płoskinia, Pozwolenie nr 315/2017 (Elbląg, 17 V 2017).

¹³⁸ AWSK, Teczka: Gutkowo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 19 V 2017.

¹³⁹ AWSK, Teczka: Bażyny, [wykaz zadań konserwatorskich przy kościele w Bażynach].

wadzenie badań i przygotowanie dokumentacji konserwatorskiej drewnianej chrzcielnicy oraz płaskorzeźby Matki Bożej z Dzieciątkiem na półksiężycu, usytuowanej w centralnej części empory organowej w kościele w Kwiecewie¹⁴⁰. Hierarcha ten przychylił się do prośby proboszcza parafii w Chwałęcinie, która dotyczyła zabezpieczających prac restauratorskich przy zabytkowej polichromii w tamtejszej świątyni¹⁴¹. Tego roku ukończono pierwszy etap tej inwestycji¹⁴². Prace konserwatorskie i restauratorskie, dotyczące zwieńczenia ołtarza głównego z kościoła w Grzędzie, wykonano na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 5 XI 2014 r. Ich odbioru dokonano 17 września 2018 r.¹⁴³ Również w 2018 r. przystąpiono do renowacji dwóch skrzydeł ołtarza głównego z kościoła pw. św. Katarzyny w Kętrzynie¹⁴⁴. Renowacji poddano także ołtarz główny z kościoła w Łabędniku¹⁴⁵. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich ambony z kościoła w Nowym Kawkowie¹⁴⁶. Parafia w Ornecie zabiegała o zgodę na kolejny etap prac restauratorskich przy ołtarzu głównym w tamtejszej świątyni¹⁴⁷. Z kolei parafia w Reszlu przystąpiła do II etapu konserwacji barokowego tabernakulum z ołtarza głównego w tamtejszym kościele farnym¹⁴⁸. W tym czasie program prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu głównym z kościoła w Olsztynie-Gutkowie został zaaprobowany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków¹⁴⁹. Przystąpiono także do renowacji późnogotyckiego tryptyku z kaplicy adoracji Najświętszego Sakramentu w kościele pw. św. Jakuba w Olsztynie¹⁵⁰. W 2018 r. ordynariusz warmiński zgodził się na pozyskanie dofinansowania w celu przeprowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkowej ambonie w Sokolicy¹⁵¹. Tego roku Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich ołtarza głównego z kościoła w Świętej Lipce¹⁵².

W 2019 r. parafia w Bażynach zabiegała o pozwolenie na prace konserwatorskie trzech obrazów z tamtejszego kościoła¹⁵³. Wojewódzki Konserwator Zabytków wy-

¹⁴⁰ AWSK, Teczka: Kwiecewo, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 14 VI 2018.

¹⁴¹ AWSK, Teczka: Chwałęcín, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 25 VI 2018.

¹⁴² AWSK, Teczka: Chwałęcín, Parafia Rzymskokatolicka Podwyższenia Krzyża Świętego w Chwałęcínie, [wykaz wykonanych prac konserwatorskich].

¹⁴³ AWSK, Teczka: Grzęda, Protokół odbioru prac konserwatorskich i restauratorskich [...], 17 IX 2018.

¹⁴⁴ AWSK, Teczka: Kętrzyn, św. Katarzyny, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 24 X 2018.

¹⁴⁵ AWSK, Teczka: Łabędnik, Notatka służbowa, 1 X 2018.

¹⁴⁶ AWSK, Teczka: Nowe Kawkowo, Pozwolenie nr 1132/2018 (Olsztyn, 5 XI 2018).

¹⁴⁷ AWSK, Teczka: Orneta, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, dot. dachu, dot. ołtarza, 29 X 2018.

¹⁴⁸ AWSK, Teczka: Reszel, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 10 VII 2018.

¹⁴⁹ AWSK, Teczka: Gutkowo, Pozwolenie nr 1247/2018 (Olsztyn, 6 XII 2018).

¹⁵⁰ AWSK, Teczka: Olsztyn, św. Jakuba, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 29 VIII 2018.

¹⁵¹ AWSK, Teczka: Sokolica, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 15 III 2018.

¹⁵² AWSK, Teczka: Święta Lipka, Pozwolenie nr 1028/2018 (Olsztyn, 5 X 2018).

¹⁵³ AWSK, Teczka: Bażyny, proboszcz parafii do diecezjalnego konserwatora zabytków, 14 I 2019.

dał zgodę na konserwację dwóch ołtarzy bocznych oraz ambony z kościoła w Chruścielu¹⁵⁴, a także na prowadzenie analogicznych prac przy Grupie Ukrzyżowania oraz przy ołtarzu głównym z tej świątyni¹⁵⁵. Z kolei parafia w Chwałęcinie przygotowywała się do ratunkowych prac konserwatorskich przy barokowych polichromiach sklepień (etap II) w tamtejszym kościele¹⁵⁶. Warto wspomnieć także o parafii w Grzędzie, która podjęła starania dotyczące pozyskania funduszy na zakończenie oczyszczania i konsolidacji polichromii wnętrza (prace ratunkowe po pożarze) w tamtejszym kościele¹⁵⁷. W 2019 r. ordynariusz warmiński ustosunkował się pozytywnie do prośby parafii w Nawiadach, dotyczącej prac konserwatorskich przy ołtarzu głównym w tamtejszej świątyni¹⁵⁸. Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił natomiast pozwolenia na prace konserwatorskie przy polichromii ściany tęczowej w kościele w Płoskini¹⁵⁹. Z aprobatą do projektu prac konserwatorskich przy 14 stacjach Drogi Krzyżowej z kościoła w Sątopach odniósł się ordynariusz warmiński¹⁶⁰. W 2020 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu głównym z kościoła w Marwałdzie¹⁶¹.

Organy

Piękno celebrowanej liturgii uwydatnia dźwięk organów. Towarzyszą one jej uczestnikom w animacji śpiewu oraz kreowaniu nastroju skłaniającego do modlitwy i refleksji. Utrzymanie ich we właściwym stanie technicznym zdaje się należeć do priorytetowych zadań członków Kościoła. W 2015 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prace remontowe i konserwatorskie zabytkowych organów z kościoła parafialnego pw. św. Antoniego w Braniewie¹⁶². W 2017 r. podjęto prace konserwatorskie przy organach z kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Lidzbarku Warmińskim¹⁶³. Rok później ordynariusz warmiński wyraził zgodę na prace remontowo-konserwatorskie organów z kościoła pw. Świętego Krzyża w Braniewie¹⁶⁴.

¹⁵⁴ AWSK, Teczka: Chruściel, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 22 VII 2019).

¹⁵⁵ AWSK, Teczka: Chruściel, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 25 III 2019); Pozwolenie WKZ (Elbląg, 19 XII 2019).

¹⁵⁶ AWSK, Teczka: Chwałęcín, Petycja proboszcza, 14 I 2019.

¹⁵⁷ AWSK, Teczka: Grzęda, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 19 III 2019.

¹⁵⁸ AWSK, Teczka: Nawiaady, diecezjalny konserwator zabytków do proboszcza parafii, 19 II 2019.

¹⁵⁹ AWSK, Teczka: Płoskinia, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 26 XI 2019).

¹⁶⁰ AWSK, Teczka: Sątopy, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 29 III 2019.

¹⁶¹ AWSK, Teczka: Marwałd, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 22 I 2020).

¹⁶² Zob. AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Postanowienie nr 85/2015 (Elbląg, 6 VII 2015).

¹⁶³ AWSK, Teczka: Lidzbark Warmiński, św. Piotra i Pawła, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 23 III 2017.

¹⁶⁴ AWSK, Teczka: Braniewo, Świętego Krzyża, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 3 VII 2018.

Decyzje w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków

Szczególną ochronę gwarantuje zabytkom ich wpis do rejestru zabytków. W 2015 r. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków orzekł o wpisie do rejestru zabytków organów z kościoła w Głotowie¹⁶⁵. Tego samego roku na liście tej umieszczono ambonę z kościoła w Łukcie¹⁶⁶. W rejestrze tym znalazł się także ołtarz główny z kościoła w Rogiedlach¹⁶⁷. W 2016 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków zdecydował o włączeniu do rejestru zabytków licznych elementów wyposażenia z kościoła parafialnego w Bieniewie, a mianowicie: ołtarza głównego, ambony, chrzcielnicy, chóru muzycznego, prospektu organowego, krucyfiksu ze ściany południowej, krucyfiksu z przedsionka kościoła i cyklu obrazów Skład Apostolski¹⁶⁸. W rejestrze tym umieszczono również zabytki, stanowiące elementy wyposażenia kościoła pw. św. Antoniego w Braniewie¹⁶⁹. Katalog ten powiększył się wówczas o następujące elementy wyposażenia kościoła w Piotraszewie: ołtarz główny wraz z obrazem św. Bartłomieja i tabernakulum, ambonę, granitową chrzcielnicę i obudowę chrzcielnicy¹⁷⁰. W rejestrze ujęto także krucyfiks znajdujący się pod sklepieniem w prezbiterium konkatedry pw. św. Jakuba w Olsztynie¹⁷¹.

W 2017 r. wpisano do rejestru zabytków ruchomych województwa warmińsko-mazurskiego elementy wyposażenia ruchomego z kościoła parafialnego w Babiaku, a mianowicie: ołtarz główny wraz z kwaterą główną późnogotyckiego tryptyku, ołtarze boczne (prawy i lewy), krucyfiks z XVII w.¹⁷², a także organy (instrument wraz z prospektem)¹⁷³. Rejestr ten wzbogacił się również o elementy wyposażenia ruchomego kościoła parafialnego w Blankach: ołtarz główny, balustradę ołtarza głównego, ołtarze boczne, ambonę, krucyfiks, emporę organową, prospekt organowy wraz z instrumentem i witraże¹⁷⁴.

¹⁶⁵ AWSK, Teczka: Głotowo, Decyzja nr 425/2015 (Olsztyn, 27 XI 2015).

¹⁶⁶ AWSK, Teczka: Łukta, Decyzja w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 19 I 2015).

¹⁶⁷ AWSK, Teczka: Rogiedle, Decyzja w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 21 X 2015).

¹⁶⁸ AWSK, Teczka: Bieniewo, Decyzja 383/2016 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 27 X 2016.

¹⁶⁹ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Decyzja nr 42/2016 (Olsztyn, 4 II 2016).

¹⁷⁰ AWSK, Teczka: Piotraszewo, Decyzja 409/2016 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn 18 XI 2016).

¹⁷¹ AWSK, Teczka: Olsztyn, św. Jakuba, Decyzja 171/2016 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 17 V 2016).

¹⁷² AWSK, Teczka: Babiak, Decyzja 468/2017 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 15 XII 2017.

¹⁷³ AWSK, Teczka: Babiak, Decyzja 242/2017 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 12 VII 2017.

¹⁷⁴ AWSK, Teczka: Blanki, Decyzja 120/2017 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 30 III 2017.

Tego roku dokonano wpisu do rejestru zabytków organów (instrumentu wraz z prospektem i szafą organową) z kościoła pw. Świętego Krzyża w Braniewie¹⁷⁵. Wojewódzki Konserwator Zabytków powiększył ten rejestr o następujące obiekty z kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Lidzbarku Warmińskim: ołtarz boczny wraz z Grupą Ukrzyżowania, ołtarz boczny wraz z obrazem Matki Bożej, ołtarz przyfilarowy wraz z obrazem św. Michała Archanioła, ołtarz przyfilarowy wraz z obrazem św. Walentego, obraz Matki Bożej Różańcowej oraz świecznik z Matką Bożą¹⁷⁶. Do rejestru zabytków ruchomych wprowadzono również elementy wyposażenia z kościoła w Nowym Kawkowie: ołtarz główny wraz z obrazami (Nawiedzenie, Męczeństwo Jana Ewangelisty) i tabernakulum, ołtarze boczne (prawy wraz z obrazem św. Andrzeja i lewy z obrazami św. Jana Ewangelisty oraz św. Walentego), ambonę wraz z obrazami przedstawiającymi czterech ewangelistów i Chrystusa, strop z polichromią, a także chrzcielnicę¹⁷⁷. Na wniosek parafii pw. św. Jakuba w Olsztynie dokonano wpisu do rejestru zabytków ołtarza zlokalizowanego na wschodniej ścianie nawy północnej tamtejszego kościoła¹⁷⁸.

W 2018 r. wpisano do rejestru zabytków nowożytne wyposażenie kościoła parafialnego w Bartągu, a mianowicie: obrazy z przedstawieniami Drogi Krzyżowej (14 sztuk), obraz św. Rozalii, witraże figuralne z prezbiterium (3 sztuki), stalle neogotyckie, chrzcielnicę oraz dwa konfesjonały – neogotycki i neobarokowy¹⁷⁹. Podobną decyzję podjęto w sprawie barokowego wyposażenia tego kościoła (ołtarz główny, ołtarze boczne, ambona, krucyfiks i polichromowany strop)¹⁸⁰. Ochronie prawnej poprzez wpis do rejestru zabytków poddano zespół pięciu witraży mozaikowych z kościoła w Rogózu¹⁸¹. Na liście tej znalazły się także niektóre elementy wyposażenia ruchomego z kościoła w Kwiecewie, a mianowicie: drewniana chrzcielnica oraz płaskorzeźba Matki Bożej z Dzieciątkiem z centralnej części empory organowej¹⁸². Warto nadmienić, że Wojewódzki Konserwator Zabytków uwzględnił wniosek parafii w Sątopych i wpisał 14 obrazów ze stacjami Drogi Krzyżowej do rejestru zabytków¹⁸³.

¹⁷⁵ AWSK, Teczka: Braniewo, Świętego Krzyża, Decyzja nr 385/2017 (Olsztyn, 16 X 2017).

¹⁷⁶ AWSK, Teczka: Lidzbark Warmiński, św. Piotra i Pawła, Decyzja 47/2017 (Olsztyn, 6 II 2017).

¹⁷⁷ AWSK, Teczka: Nowe Kawkowo, Decyzja 111/2017 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 20 III 2017).

¹⁷⁸ AWSK, Teczka: Olsztyn, św. Jakuba, Decyzja 224/2017 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 29 VI 2017).

¹⁷⁹ AWSK, Teczka: Bartąg, Decyzja 514/2018 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 14 XI 2018.

¹⁸⁰ AWSK, Teczka: Bartąg, Decyzja 483/2018 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 26 X 2018.

¹⁸¹ AWSK, Teczka: Rogóż, Decyzja 224/2018 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 4 VI 2018.

¹⁸² AWSK, Teczka: Różynka, Decyzja 209/2018 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 28 V 2018.

¹⁸³ AWSK, Teczka: Sątopy, Decyzja 347/2018 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 8 VIII 2018.

W 2019 r. z kościoła w Babiaku w rejestrze zabytków umieszczono dwa lichtarze ołtarzowe i lichtarz paschalny, stanowiące elementy garnituru ołtarzowego¹⁸⁴. W czerwcu tego roku parafia w Gawrzyżkach podjęła starania o wprowadzenie do tego katalogu obiektów zabytkowych z miejscowego kościoła¹⁸⁵. Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w rejestrze zabytków ruchomych znalazły się polichromie ścienne z kościoła w Nowym Kawkowie¹⁸⁶. Wpisu do omawianego rejestru doczekały się także organy z kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Ostródzie¹⁸⁷. Wojewódzki Konserwator Zabytków przystał na prośbę parafii w Skolitech i zamieścił tamtejszy kościół w opisywanym indeksie¹⁸⁸. Podobne czynności przeprowadzono w przypadku zegara wieżowego z kościoła w Spychowie¹⁸⁹.

Badania i ekspertyzy konserwatorskie

W 2016 r. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków zgodził się na wykonanie badań konserwatorskich w kościele pw. św. Antoniego w Braniewie, które dotyczyły częściowo spalonych empor. Ich celem było ustalenie materiałów i kolorystyki historycznej, a także sposobu postępowania z tym zabytkiem¹⁹⁰. Odrębny wniosek odnosił się do przeprowadzenia kolejnych badań konserwatorskich w tej świątyni, polegających na badaniu ścian wewnętrznych nawy głównej, prezbiterium, przedsionka, klatek schodowych oraz ambony w celu ustalenia materiałów i kolorystyki historycznej, a także określenia sposobu postępowania z zabytkiem¹⁹¹. Tego roku wykonano badania konserwatorskie na obecność polichromii, a także dotyczące ambony we wspomnianej świątyni¹⁹². W 2017 r. zlecono ekspertyzę romantycznych organów Otto Wilhelma z 1890 r. z kościoła w Runowie¹⁹³. Władze państwowe, odpowiedzialne za ochronę zabytków, pozytywnie zaopiniowały program konserwatorski, dotyczący prawego ołtarza

¹⁸⁴ AWSK, Teczka: Babiak, Decyzja 4567/2019 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 9 V 2019.

¹⁸⁵ AWSK, Teczka: Gawrzyżki, diecezjalny konserwator zabytków do proboszcza parafii, 17 VI 2019.

¹⁸⁶ AWSK, Teczka: Nowe Kawkowo, Decyzja 315/2019 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 15 I 2019).

¹⁸⁷ AWSK, Teczka: Ostróda, Niepokalanego Poczęcia NMP, Decyzja 7576/2019 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków (Olsztyn, 7 VIII 2019).

¹⁸⁸ AWSK, Teczka: Skolity, Decyzja w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 5 II 2019.

¹⁸⁹ AWSK, Teczka: Spychowo, Decyzja 924/2019 w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków, 5 II 2019.

¹⁹⁰ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Pozwolenie nr 126/2016 (Elbląg, 5 IV 2016).

¹⁹¹ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Pozwolenie nr 94/2017 (Elbląg, 28 II 2017).

¹⁹² AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie (Elbląg, 7 VIII 2018).

¹⁹³ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

bocznego z przedstawieniem głównym pt. Nawiedzenie św. Elżbiety z kościoła parafialnego w Tolkowcu¹⁹⁴.

W 2018 r. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie wydał pozwolenie na wykonanie badań konserwatorskich, dotyczących ścian wewnętrznych kościoła pw. św. Katarzyny w Braniewie¹⁹⁵. Tego roku urząd ten zaaprobował przeprowadzenie badań archeologicznych, związanych z odbudową ogrodzenia terenu kościoła w Gronowie¹⁹⁶. Z kolei Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił zgody na prowadzenie badań konserwatorskich przy ołtarzu bocznym pw. Świętego Krzyża z krążganków klasztoru oraz dwóch ołtarzy bocznych z rotundy kościoła w Stoczku Klasztornym¹⁹⁷. Ponadto parafia w Wojciechach wystąpiła z inicjatywą opracowania projektu prac konserwatorskich, odnoszących się do miejscowego kościoła¹⁹⁸.

Wytyczne konserwatorskie

W 2016 r. do remontu świątyni w Barczewku przygotowywała się miejscowa wspólnota parafialna. Zabiegano przy tym w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Olsztynie o wydanie zaleceń konserwatorskich na remont murów oraz dachu tamtejszego kościoła¹⁹⁹. W 2017 r. proboszcz parafii pw. św. Katarzyny w Braniewie zwrócił się z prośbą do tego urzędu o wytyczne konserwatorskie w celu przeprowadzenia remontu filarów i ścian tamtejszej bazyliki. Na przedłożone pismo parafia uzyskała odpowiedź, w którym wymieniono szczegółowe zalecenia²⁰⁰. Urząd ten wydał także wytyczne w związku z planowanymi pracami we wnętrzu kościoła w Piotrowcu²⁰¹. Tego roku zalecenia pokontrolne dotyczące kościoła w Rychnowie parafował kierownik elbląskiej delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie²⁰². W 2019 r. urząd ten wydał zalecenia konserwatorskie dotyczące wymiany drzwi w kościele parafialnym w Durągu²⁰³.

¹⁹⁴ AWSK, Teczka: Tolkowiec, kierownik delegatury do parafii w Tolkowcu, 30 I 2017.

¹⁹⁵ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Katarzyny, Pozwolenie nr 343/2018 (Elbląg, 9 V 2018).

¹⁹⁶ AWSK, Teczka: Gronowo, Pozwolenie nr 159/2018 (Elbląg, 12 III 2018).

¹⁹⁷ AWSK, Teczka: Stoczek Klasztorny, Pozwolenie nr 1053/2018 (Olsztyn, 12 X 2018).

¹⁹⁸ AWSK, Teczka: Wojciechy, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 22 III 2018.

¹⁹⁹ AWSK, Teczka: Barczewko, Wniosek o wydanie zaleceń konserwatorskich, 20 V 2016.

²⁰⁰ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Katarzyny, kierownik delegatury do proboszcza parafii, 14 XII 2017.

²⁰¹ AWSK, Teczka: Piotrowiec, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków do parafii (Elbląg, 28 XI 2016).

²⁰² AWSK, Teczka: Rychnowo, Zalecenia pokontrolne (Elbląg, 4 IX 2017).

²⁰³ AWSK, Teczka: Durąg, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków do parafii, 9 VIII 2019.

Inne działania budowlano-konserwatorskie

W 2016 r. parafia w Jezioranach zabiegała o pozwolenie na częściowe przełożenie granitowej kostki wokół tamtejszego kościoła pw. św. Bartłomieja. Nierówności powodowały, że zatrzymująca się woda mogła zagrażać świątyni²⁰⁴. Interwencji konserwatorskiej wymagało tego roku ogrodzenie kościoła w Rogózu. Prace przy nim umożliwiła decyzja ordynariusza warmińskiego²⁰⁵. W 2016 r. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na wykonanie instalacji wewnętrznej centralnego ogrzewania podposadzkowego w kościele pw. św. Antoniego w Braniewie, zasilanego z własnego źródła ciepła, zlokalizowanego w pomieszczeniu istniejącej kotłowni w przyziemiu tego obiektu sakralnego²⁰⁶. Tego roku poddano renowacji gotycki kielich z wizerunkiem „Męka Pańska na tle wiejskiego krajobrazu” z kościoła w Babiaku. Prace opłacono ze środków własnych parafii²⁰⁷.

W 2017 r. podjęto kroki w sprawie przemurowania komina znajdującego się wewnątrz kościoła pw. św. Jerzego w Kętrzynie²⁰⁸. Z kolei ordynariusz warmiński udzielił pozwolenia na prace remontowe przy murze otaczającym kościół w Nawiadach²⁰⁹. Ponadto ogrodzono w całości teren wokół kościoła parafialnego pw. św. Brunona w Bartoszycach, przy zachowaniu istniejących bram i furtek z czasu budowy świątyni²¹⁰. Warto także wspomnieć, że Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na dezynsekcję drewnianego wyposażenia, tj. ławek, empory organowej wraz z drewnianymi ławkami oraz prospektu organowego z kościoła w Biesowie²¹¹. Tego roku konserwator ten udzielił zgody na umieszczenie w kościele pw. św. Antoniego w Braniewie urządzeń technicznych systemu sygnalizacji pożaru SSP i systemu monitoringu wizyjnego CCTV²¹². W 2017 r. ze środków własnych parafii poddano renowacji neobarokową monstrancję z kościoła w Babiaku²¹³. Przeprowadzono w tym czasie także renowację barokowej monstrancji z kościoła w Runowie²¹⁴.

²⁰⁴ AWSK, Teczka: Jeziorany, proboszcz parafii do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, 15 XI 2016.

²⁰⁵ AWSK, Teczka: Rogóż, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 20 VII 2016.

²⁰⁶ AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Pozwolenie nr 323/2016 (Elbląg, 21 VI 2016).

²⁰⁷ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

²⁰⁸ AWSK, Teczka: Kętrzyn, św. Jerzego, proboszcz parafii do ordynariusza warmińskiego, 26 VI 2017.

²⁰⁹ AWSK, Teczka: Nawiany, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 22 III 2017.

²¹⁰ AWSK, Teczka: Bartoszyce, św. Brunon, ordynariusz warmiński do proboszcza parafii, 28 IV 2017.

²¹¹ AWSK, Teczka: Biesowo, Pozwolenie nr 726/2017 (Olsztyn, 17 VII 2017).

²¹² AWSK, Teczka: Braniewo, św. Antoniego, Pozwolenie nr 95/2017 (Elbląg, 28 II 2017).

²¹³ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

²¹⁴ AWSK, Teczka: Babiak, Prace konserwatorskie przy zabytkach przeprowadzone w latach 2008–2019.

W 2018 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków zezwolił na wymianę schodów wejściowych do kościoła w Chruścielu²¹⁵, a także na utwardzenie dojścia do tej świątyni²¹⁶. Tego roku poddano badaniom obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z sanktuarium gietrzwałdzkiego. Przeprowadzono je na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie²¹⁷. Wojewódzki Konserwator Zabytków udzielił pozwolenia na przeniesienie płyty nagrobnej, zlokalizowanej przy fundamencie kościoła pw. św. Dominika Savio w Ostródzie, do kruchty południowej i wprawienie jej w posadzkę kruchty²¹⁸. W 2019 r. konserwator ten wyraził zgodę na remont instalacji elektrycznej w kościele w Dębowcu²¹⁹. Ponadto 13 listopada tego roku nastąpił odbiór robót budowlanych, polegających na wykonaniu zalicznikowych przyłączy kablowych i remoncie wewnętrznej instalacji elektrycznej w kościele pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach²²⁰.

Zakończenie

Szeroki zakres prac konserwatorskich, prowadzonych na obszarze archidiecezji warmińskiej, świadczy o wrażliwości wspólnot parafialnych na piękno wyrażone w budynkach sakralnych oraz ich wyposażeniu. Odpowiedzialność za tego rodzaju inicjatywy spoczywa na barkach zarówno władz państwowych, czuwających nad ochroną zabytków, jak też na rządcach archidiecezji warmińskiej. Wiele spośród wskazanych powyżej planów oczekuje na finalizację bądź na wsparcie finansowe. Z zadowoleniem można traktować kolejne wpisy do rejestru zabytków, które dotyczą obiektów sakralnych i ich wyposażenia. Skutkują one szerszymi możliwościami wsparcia materialnego na rzecz podejmowanych przy nich prac konserwatorskich. Niepokoї natomiast niewielka aktywność wspólnot parafialnych, która dotyczy działań ochronnych dotyczących instrumentów muzycznych, a zwłaszcza organów zdeponowanych w kaplicach i kościołach. Warto także zwrócić uwagę na brak dokumentacji w archiwach kurialnym i Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie, która odnosi się do renowacji argentiariów. Najprawdopodobniej nie wynika ona z braku działań w tym zakresie, ale świadczy o konieczności głębszego uświadamiania przedstawicieli parafii co do właściwego procedowania tego rodzaju prac.

²¹⁵ AWSK, Teczka: Chruściel, Pozwolenie nr 795/2018 (Elbląg, 13 XI 2018).

²¹⁶ AWSK, Teczka: Chruściel, Pozwolenie nr 171/2018 (Elbląg, 14 III 2018).

²¹⁷ AWSK, Teczka: Gietrzwałd, diecezjalny konserwator zabytków do proboszcza parafii, 17 IX 2018.

²¹⁸ AWSK, Teczka: Ostróda, św. Dominika Savio, Pozwolenie nr 192/2018 (Elbląg, 20 III 2018).

²¹⁹ AWSK, Teczka: Dębowiec, Pozwolenie WKZ (Elbląg, 4 IX 2019).

²²⁰ AWKZO, Teczka: Bartoszyce, Protokół odbioru robót budowlanych [...], 13 XI 2019.

Bibliografia

Rouba B., *Pielęgnacja świątyni*, Toruń 2000.

Karasiewicz A., *Konserwacja ruchomych zabytków sakralnych na obszarach historycznej Warmii w latach 1992–2015*, Olsztyn 2018, mps w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie.

Pasierb J. St., *Ochrona zabytków sztuki kościelnej*, wyd. poprawione i uzupełnione, Warszawa 1995.

Current conservation work in the Archdiocese of Warmia

Summary: Most of the historic buildings in the Archdiocese of Warmia require conservation work, but their restoration is impeded by a constant lack of funds. Parishes are generally unable to finance conservation projects, and they apply for grants from local and national funds. In 2015–2019, conservation, restoration and repair works were conducted on church roofs, ceilings, façades, foundations, floors, pillars, interior galleries, stained glass windows, window and door frames, pulpits, statues, paintings, altars, polychrome artwork, and pipe organs. Several historic buildings were registered as historic landmarks in an attempt to protect the cultural heritage. Expert assessments were also commissioned to guarantee that the historical value of the buildings administered by the Archdiocese of Warmia is adequately preserved during the restoration effort. The Regional Office for the Preservation of Historic Monuments in Olsztyn issued specific guidelines for the restoration program as part of a comprehensive policy for preserving religious heritage buildings in Poland.

Keywords: Archdiocese of Warmia, cultural heritage, religious buildings, conservation, historic monuments